

Gowgaly ýyllaryň bukjalary

Category: Goşgular, Kitapcy, Sözler, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Gowgaly ýyllaryň bukjalary

GOWGALY ÝYLLARYŇ BUKJALARY

9-njy Maý ~ Ýeňiş günü. Tutuş dünýä halklarynyň, şol sanda şöhraty egsilmez türkmen halkynyňam Ýeňiş günü. Bu beýik Ýeňşi berkarar etmek üçin türkmen halkynyňam niçeme gerçekleri şirin janlaryndan geçdiler. Nägehan urşuň ýalyňly ýollaryndan türkmeniň zehinli ýazyjylarynyň uly topary geçipdir. www.kitapcy.ml edebi-çeper we taryh saýty beýik Ýeňşiň 74 ýyllygy mynasybetli, aramyzdan ir sogrulyp giden frontçy ýazyjylaryň ençemesiniň alşan hatlaryny, uruş gidip durka okoplarda ýazan goşgularyny çap etmegi makul bildi. Gowgaly ýyllaryň bukjalaryndan çykan bu gymmatly ýazgylar internet sahypalarynda ilkinji gezek okyjylara hödürlenýär.

* * *

A.Ahundow-Gürgenli – A.Gowşudow

25.X.1940

...Atam!

Gelen günümde üç gün geçen soň şol aýdan "Görogly kitabymy okap başlap gutardym. Indi bolsa, 1938-nji ýyl Stambulda çap edilen "Däde Gorkut" kitabyňy okap ýörün. Her iki kitapda hem heniz eşitmedik, türkmen edebiýaty üçin gyzyldan gymmatly materiallar köp. Bu gezek okamda konspekt düzmedim. Ýaza çenli ýene bir gezek okajak, şonda konspekt düzjek. Eger mümkin bolsa, 1941-nji ýyl ýaz aýlarynda komandirovka alyp gel, bileje "Göroglyny" okaly. Eger gelmeseň, tomus baramda, şol "Görogludan" düzen konspektimi saňa elterin...

Atam! "Görogly" romany Gündogary öwreniş äleminde uly-uly rol oýnaýar. Onuň üçin ony bir basyp çykarmak bilen çäklenmän, onuň üstünde arman-ýadaman işlemegi özüňe gündelik we

hemişelik wezipe edin! Sen "Göroglyny" Görogly et. "Görogly"
hem seni Görogly etsin.

Ahmet.

* * *

D.Haldurdy – N.Pomma

Salam, Pomma!

Senjň ýazan hatyňy we goşgularyňy aldym we olary çapa
taýýarladym. Köpüsini hem rusça terjime etdik. Frontdan bir
setir gelse hem ony çap edýäris. Ýazyjylar soýuzynda täzelik
ýok, öňki-öňkülik, Kemal Işan bileb Ruhy Alydan hat aldym.
Olar hem bir niçe sylag alypdyrlar. Siziň alýan sylaglaryňyz
meni şeýle bir begendirýär. Hatda şahyrçylygyndaky bodar-
sodarlary ýylmaşdyrmaga kömek edýär. Sizi ýoksuradyp bolmaz,
özüňiziň barlygyňyzdaky ýaly alada edýär. Ony etmezlige hiç
kimiň haky hem ýok. Häzir hoş, Ýeňiş bilen tiz gaýdyp
gelmegiňize garaşýan dostuň D.Haldurdy. 23.01.1945 (Merkezi
milli arhiwi, 753, op. 3, d.92, l.1).

* * *

Nurberdi POMMA

■ Sözleýär Pomma

Mikrofon önünde Pomma sözleýär,
Pomma däl, duşmana bomba sözleýär.
Goý, bu gün eşitsin ol wagşy Gitler,
Adamyň ganyna suwsan ýezitler
Ýüregimden çykýan otly sözümi,
Sözüm däl, ýaragly görer özümi:
Söweş meýdanynyň gyzan ýerinde,
Basyp almak üçin çozan ýerinde.
Özüni, leşgeriň uran mahalym,
Gabyr taýa toplan süren mahalym.

.

Bir agyz gepletmän diýerin şuny:
– Was-was hantamadyň, it ogly, bizden,
Bu ýerde hakyň ýok, gabra gir tizden.
Diýýäriň erkana sözletmen seni,
Gul bolup ýaşamarys, kowarys sizi.
Gorkudyň agtygy, Göroglyň nesli,
Goý, dünýä eşitsin, diýýäriň sesli:
Bu beýik Watanmyň sarpasy üçin,
Ilimiň garrysy, körpesi üçin,
Bu meniň kasamym fronta-tylda,
Ýeňiş baýdagyny berk tutup golda.
Atalara laýyk göreşeris boz,
Faşizmiň bagryny tiz deşeris biz.

15.05.1942

* * *

N.Pomma – B.Kerbabaýew

Salam, B.Kerbabaýew! Ýoldaş B.Kerbabaýew, men şu gün komandir brigada we komandir rota bilen duşuşdym. Ýagdaýymy aýtdym. Olar maňa şeýle diýdiler: "Eger sen Türkmenistan Goranmak Harby Komissariatyndan ýa-da SK KP(b)T-dan, ol bolmasa SNK-dan Beýik Watançylyk urşy başlanandan soň Türkmenistan ýazyjy we şahyrlarynyň az bolnagyna görä, şunuň ýaly işe adam gerek. Oňa görä-de şu adamy harby gullukdan boşadyp, biziň ygtyýarymyza i bermegiňizi haýyş edýäris" diýen haty getirseň, sen şol gün boşadylýaň" diýdiler. Ýoldaş B.Kerbabaýew, meniň ýazgydym şeýle hata bagly. Eger sen şu haýyşymy bitirseň, men senden gatyrazy bolardym we eden kömegiňi asyl unutmazdym. Ýoldaş B.Kerbabaýew, meniň şu haýyşymu bitirersiň diýip, köp umyt edýäriň. Hatyňa garaşýaryn.

03.XI.1944. Hoş, hat ýazan N.Pomma (Gol). Adres: П/П 57920, компоты или Нурбердыеву Помма (Türkmen Milli Arhiwi. r. 702, op. 1. d.19,96 l).

* * *

Kemal Işanow – Durdy Haldurdy

Dostlar D.Haldurdy, B.Kerbabaýew, Ata Gowşudow, Berdi Soltannyýazow, Rehmet Seýidow we başgalar! Bagyşlaň, men size gelşikli-gelşiksiz üç-dört hat ýazdym. Bilmedim, adyny tutan dostlarymyň käbirleri köp işli bolup, men bu ýerde işsiz ýaly bolup çykýar. Ýok, biz frontçylar, nähili kynçylyklary başdan geçirsek-de, tyldaky dostlary ýatdan çykarmaýarys. Türkmen ýazyjylarynyň (A.Aborskiniň-de) maňa ýazýan hatlarynyň bu ýerdäki türkmen ýigitleriniň arasynda elden-ele geçip okalýanlygyny ýadyňyzdan çykarmaň. Siziň hatyňyzyň diňe sal bolman, türkmen edebiýatynyň ahwalyndan habar berýänligi maňa belli. Azajyk täzelik bolsa, men ony bu ýerdäki dostlara ýetirýärim. Çünki olar gören ýerde: "Nähili täzelikler bar?" diýip sorayarlar. Men şu maksady göz önünde tutup, üç-dört hat ýazdym. Netije? Bagyşlaň, menden bu sözleri gaty görmersijiz. Elbetde, meniň bu sözlerim dostlar hataryna girýänleriň hemmesine degişli däl. Men käbirlerden hiç wagt hem hat gözlemeýärim. Emma Dädehal, sen näme üçin ýazmaýarsyň? Men bu sözleri saňa ýakyn dost hökmünde frontçynyň islegini öz egniň bilen çekdigiň üçin aýdýaryn. Bagyşla, ynha, "Katýuşa" oýnap başlady. Birnäçe minutdan soň nobatdaky hüjüme gidýäris. Sag galyň, saglyk bilen, Kemal. 7.12.1944". Tissa – Dunaý.

* * *

Kemal Işanow – D.Haldurdy 22.06.1945

Salam, Haldurdy!

Dostum, halys ýüregimden saňa gyzgyn salamlarymy iberip, işiňde we durmuşyňda iň ýagşy günler geçirmegiňi isläp galýaryn. Dostum, menden habar sorasaň, ýagdaýym ýaman däl. Ýaram gutulyp gelýär. Tizden bölümime gitjek. Haldurdy, durmuşlaryňyz nähili? Uruşdan soň nähili täzelikler bar? Öňki gazetleriň ýene-de çykyp başlamagyna seredilýärmí? Tanyşlardan gaýdyp baranlar barmy? Şirli (Durdyýew) nirede işleýär. Menden oňa salam aýt. Öz ýagdaýlaryň nähili? Täze nämeler ýazdyň? D-Hal-D men bu haty kelle biraz ýeňilräk wagtda ýazýaryn. Berdä-

de ýazypdym. Haldurdy, N.Saryhandan näme habar bar? Pomma, Ruhy Alyýew ýazýarmy? Bu ýyl edebiýat meýdanynda nähili üýtgeşikliklere garaşylýar? Hoş, dostum, sag bol. Meniň bu wagtda belli adresim ýok. Çünki tizden gospitaldan gidýärim. Saglyk, salam bilen men Kemal Işanow. Dostlara salam aýt: M.Kösäýewe, Berdi Soltannyýazowa, G.Seýitlä, D.Agamämmedowa, D.Agahana we başgalara.

22.06.1945. Adres 07133-D. surat iberdim. Wengriýa.

* * *

Kemal Işanow – D.Haldurdy 10.03.1945

D-Hal-D salam!

Saglygyňy islemek bilen saglygymy bildirýärim. Men bu gün ýene öz bölümimize gaýdyp geldim. Iki gün dynç almaga rugsat berdiler. Häzir goranmada durun, belki, bu kagyz baryp ýetinjä, uly üýtgeşiklikleriň bolmagy mümkin. Dostlara salam aýt! Saglykda görüşmegi isläp galyjy dostuň Kemal.

* * *

Kemal Işanow – D.Haldurdy

Salam, Haldurdy!

Bagyşlarsyň, dost, köp wagt geçdi, saňa hat ýazyp bilmedim. (Dogry, men senden-de birnäçe wagtdan bəri hat alamok. Elbetde, men seni ýoldaşlygy ýatdan çykardy diýip öýkelämok ýa-da günälemek islemeýärim. Ýöne ony meniň adresimiň, tiz-tiz üýtgäp durmagyndan görýärim. Ikinjiden, seniň, umuman, "salam hatda" has "operatiw" häsiýetiň barlygyny men bilýärim ahyryn). Dost, iýulyň başynda gospitaldan çykdim. Indi bolsa "işsiz". Bu ýerde pogony ýyldyzlylar bir topar ýygnanyp dur. Durmuşymyz kazarma düzgüni. Ine-ine, bu gün-bu gün diýip, ýola garaşýarys. Gör, nirelere ibererler! Söweş ýeri giň, gündogar ýa günbatar, demirgazuk ýa ileri. Häliçe bir ýerde işlemeli bormuka öýdýän. Häzir durýan ýerimiz Çehoslowakiýada. Hal, redaksiýa durmuşlarynda nähili üýtgeşiklikler bar? "Ýaşkom" we başgalary çykyp başlajakmy? Tanyşlara: B.Kerbabaýewe,

D.Agamämmedowa, M.Kösäýewe, Alekandr Aborskä, Aşyra (?) we başga ýoldaşlara salam aýt. Saglykda görüşmek arzuw edip galyjy Kemal. 22.VII.1945. Bu adrese hat ýazyp oturma. Tiz üýtgemegi mümkin".

Hatyň ahyrynda, çünkde D.Haldurdynyň belligi bar: "Получено: 14.08.1945."

* * *

Kemal IŞANOW

■ Okoplarda ýazylan goşgular / Jübi depderinden

Garşymda öň hatar ýaýylyp ýatyr,
Durýaryn NP-den seredip oňa.
Aňyrda gyňyr it gyňralyp otyr,
Bütün gaharyny diňeldip maňa.

Käte ol gum dyrmap süýşýärdi birden,
Käte ol ýaplanyp seredýär bäre.
(Goranma günleri şeýle her ýerden,
gözegçi ibermek faşistiň käri).

Ol ýene dikeldi, ymtylady öňe,
Bu wagt birdenkä atyldy tüpeň.
Kim ýetirdi ajal okuny oňa,
Ýykyldy ol köpek şol ses bilen deň.

Garagym awçysy ol biziň Gazak,
Mergenligi bilen tanalan ýigit.
Süýşýän faşistlere gurýar ol duzak,
Gutulmaýar ondan her uçar bürgüt.

Ol bu gün Tissanyň boýuna gelip,
Awçylyk kärini dowam etdirýär.
Faşist diýen wagşy oň awy bolup,
Okundan olara ganlar ýutdurýar.

Görýärin men ony, gara göz ýigit,
Ýylgyrýar awuna ýüregi doly.

Göýä dag üstünde pelpellän bürgüt
Deýin joşýar onuň ýigit hyýaly.

Gysýaryn elini: – Sag bol, watandaş,
Sag bol, uly ene – eý beýik Watan.
Sag bol, eý, ömrüme iň ýakyn ýoldaş
Hem söweşe ýollan, eý Türkmenistan!

Wengriýa, 1944.

■ Watan

Isle, ýol ýörämde agyr ýükli men,
Isle, dynç alanda derýa boýunda.
Isle, söweşlere girsem-de birden,
Men seni ýatlaýan, sensiň oýumda.

Sensiň, eý, Watanyň, arzuwlarymyň
Inçe tarlaryny özüne baglan.
Sensiň söweşdäki batyrlarmyzyň,
Iň agyr minutda köňlüni çaglan.

Sen diýip şu günler özge ýurtlarda,
Hüjüme topulýar mert ýigitleriň.
Sen bu günler bizden uzak bolsaň-da
Ýüregne iň ýakynysyň mertleriň.

Eý, eziz Watanyň, azat ýaşa sen,
Seniň talaplaryň amala aşýar.
Tükenmez kuwwatyň, şöhratyň bilen,
Söweşjeň güýjümüz derýa dek joşýar.

Eý, eziz Watanyň, Türkmenistanyň,
Sensiň meniň şatlygym hem guwanjym.
Höwesim, islegim, бүтін барлыгын,
Ödemek borç söweşde seň ynanjyň!

Tissa-Dunaý, 1944.

* * *

Durdy HALDURDY

■ Gylyç Mülliýewe

Ömrüň uzak bolsun, köpelsin toýuň,
Uçsun döwlet guşuň belent hem şanly.
Mydam açyk bolsun gapysy öýüň,
Şatlyk sowulmasyn, bolsun myhmany.

Şyltak ýapyşsa-da bolup sakyrta,
Zehin, ýatkeşligi sorup bilmedi.
Zehin dag astyndan çekip tokurta,
Çöli ýakdy, dagy ýardy, ölmedi.

Içigara, görüp, şugulçylardan,
Dogruçyllyk bilen gezdiň ýokarda.
Daşda bolmak çetin pis

gylyklardan,

Gizlenseň-de hatda Etrek, Sakarda...

Suw nähili gerek bolsa balyga,
Alymlar hem şonça gerek şalyga,
Seniň ýetip bilşiň ulamalyga,
Mälim ahyr diňe gökde Halyga.

Töhmet aslyşsa-da seň gökde gaýgyň,
Töhmet dogan günden maýypdyr

maýyp.

Halkyň bähbidini baýdagyň saýgyn,
Nadanlygyň sokur gözlerin oýup.

* * *

N.Saryhanow – A.Gowşudow

Gowşut, salam!

Ýazman-ýazman garaşdyran hatyňy ahyrsoňy şu gün, 22-nji dekaborda aldyk. Näme üçin sen soňky günlerde hat ýazmany goýduň? Şunuň bilen birlikde pul ibermäni hem (goýduň). Kemal Işan geldi, sen hem gelmeli ahyry. Seniň derejäňdäkiler

gelýärler. Men işläp ýörün. Belki, gazet çykyp başlaýança zat diýjek däldirler. Çaryýar, Ata dagy... Rejebi hem düýn çagyrdylar. Biz gurgun, şol görüp gidişiň ýaly. Agawlaryň oduny bar, huruşlary bar. Ýene... Aşgabat hezil. Gezmäge geljek bol ahyry! Arak biraz gymmat bolsa-da, içse bolýar. Hat ýaz, ýazyp dur ahyry. Nurmyrat. – 22-nji dekabır, 1940 ý.

Taryhy makalalar